

Het ene lek is het andere niet

De problemen in de oliemarkt blijven zich onverminderd opstapelen. Het lijkt wel of de verschillende onderdelen van de waardeketen zoals productie, transport, verwerking en distributie steeds moeilijker op elkaar aansluiten. De planning van capaciteit tussen de verschillende delen van de waardeketen ligt niet alleen in verschillende handen, maar ook in verschillende landen.

Door
Goby van
der Linde

'De markt' weet kennelijk niet de juiste informatie voort te brengen op grond waarvan de investeringsbeslissingen in de verschillende delen van de waardeketen genomen kunnen worden. Een verscheidenheid aan economische en politieke calamiteiten zorgt ervoor dat de onzekerheid over vraag en aanbod toeneemt. De zorg om de staat van de oliepijpleidingen is daar nu nadrukkelijk bijgekomen.

Voorpagina

Deze zomer haalden in een bestek van 8 dagen drie pijpleidingincidenten de krant: het lek in een pijpleiding van BP in Prudhoe Bay, Alaska, waardoor het vervoer van olie uit Amerika's grootste olieveld ernstig beperkt werd. Een lek in een Shell pijpleiding in Nigeria als gevolg van vandalisme en een lek in de Drushbaleiding van Transneft in het grensgebied van Rusland met Wit-Rusland. In het laatste geval was de hoge leeftijd van de pijp de oorzaak. De vele lekkages in Irak, als gevolg van de strijd in het land, halen soms niet eens de krant meer. In principe is iedere druppel olie die momenteel de markt niet kan bereiken een bijdrage aan de onrust op de markt, in

de praktijk blijkt echter dat enige gewinning wel degelijk een rol speelt en de markt bepaalde verstoringen weet mee te prijzen. Des te harder komt het nieuws aan indien een storing optreedt in een aanvoerroute die als betrouwbaar bekend staat.

Oorzaken

Lekkages van pijpleidingen zijn meestal het gevolg van aftappen, de leeftijd, het onderhoud en natuurgeweld, maar ook ontstaat veel schade door binnenlandse en regionale conflicten. Naarmate de spanning in de markt stijgt en de politieke onzekerheden over de aanvoer van olie zich uitbreiden, neemt de zorg over de veiligheid van pijpleidingen toe. In Rusland, Wit-Rusland, de Oekraïne en de Kaukasus is de leeftijd van de pijpleidingen een groot punt van zorg. In de periode 2004-2005 werden bijvoorbeeld in Rusland 23 lekkages gemeld in de transportpijpleidingen. De investeringen die nodig zijn om het achterstallig onderhoud weg te werken zijn immens. Bovendien gaat alle aandacht uit naar het leggen van nieuwe pijpleidingroutes om nieuwe markten, zoals die van Azië, te kunnen bedienen of om concurrerende routes van het beoogde rendement te beroven.

Plannen

De economie van het onderhoud heeft echter ook zo zijn eigen dynamiek. In perioden van lage oliepijzen, zoals in de jaren negentig, is

men beducht om grote vervangingsinvesteringen te doen, terwijl men in perioden van hoge prijzen, zoals sinds 2004, de productie niet tijdelijk stil wil leggen om geen inkomsten te missen. Een jaar geleden werd als gevolg van de orkaan Katrina de Amerikaanse olieproductie getroffen. De vrees voor tekorten en het oplopen van de oliepijzen heeft menigeen kritisch doen kijken naar de timing van onderhoudswerkzaamheden. Er is immers nauwelijks reservecapaciteit meer waarop een beroep kan worden gedaan. Zo langzamerhand is er altijd wel een calamiteit waardoor onderhoud aan deze of gene installatie of infrastructuur de markt verder verstoort.

Vervanging of nieuw

Vooraf pijpleidingen die uitontwikkelde productiegebieden verbinden met de exportpijpleidingen of markt staan onder druk. De gemiddelde leeftijd van de pijpleidingen is hier hoog en de rechtvaardiging voor grote vervangingsinvesteringen in pijpleidingen, die wellicht voor het einde van de verlengde economische levensduur minder aanvoer te verwerken krijgen, is voor de bedrijven moeilijk te vinden tenzij het toezicht scherp is en de sancties hoog. Overheden profiteren in perioden van hoge prijzen echter ook mee van

de hogere inkomsten waardoor het toezicht pas echt scherp wordt nadat het mis is gegaan.

Vervangingsinvesteringen moeten bovendien binnen het bedrijf concurreren met andere investeringsprioriteiten, zoals het vinden van nieuwe reserves. In sommige gevallen wordt niet geïnvesteerd omdat de verwachte vergunningen voor nieuwe velden, die de vervangingsinvestering meer dan zouden rechtvaardigen, uitbleven.

Een ander groot probleem is het aftappen van olie, met alle gevaren van dien. In Nigeria worden pijpleidingen regelmatig beschadigd, maar ook in een land als Irak heeft men last van dergelijke beschadigingen.

Zwakste schakel

Na capaciteitsproblemen in de productie en verwerking van olie, blijven ook oliepijpleidingen een eigen bijdrage te leveren aan de lange lijst van onzekerheden in de internationale oliemarkt. De waardeketen van olie is inderdaad zo sterk als de zwakste schakel. ■

Goby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.